

Utarbeidet av
Amund Johnsrud

Til:

Kopi:

Prioriterte saker for Norges Bondelag 2023-2024**1. Offensiv næringspolitikk**

Mål	Prioriterte tiltak i perioden	Kilde
Utarbeide nytt næringspolitisk program for 2024-2028	Oppnevne utvalg. Tilrettelegge for organisatorisk behandling fram mot vedtak på årsmøtet 2024.	Årsmøtevedtak 2020
	Sekretariatet forbereder og utvikler faglig grunnlag for arbeidet.	

1.1. Marked, verdiskaping og økonomiske vilkår

Økt verdiskaping i landbruket og økte inntektsmuligheter for våre medlemmer er alltid en prioritert sak. I tillegg til å få vedtatt inntektsmål og opptrappingsplan er det i løpet av dette året viktig å komme med våre løsninger for økt sjølforsyning. Dette er og tråd med næringspolitisk program, der økt norskandel og et størst mulig marked for norske landbruksvarer er sentrale mål.

Mål	Prioriterte tiltak i perioden	Kilde
Styrka økonomi og økte inntektsmuligheter for landbruket for å tette inntektsgapet.	Jobbe for politisk vedtatt inntektsmål på nivå.	Årsmøtesak NPP
	Politisk vedtatt opptrapping på nivå, og riktig grunnlagsmateriale	Årsmøtesak
	Gjennom arbeidet i arbeidsgruppa etter JBF om markedsordningene for korn og melk sørge for å bruke handlingsrommet i WTO til fulle og få til gode langsiktig holdbare løsninger som sikrer avsetning av norske råvarer og de landbrukspolitiske måla.	JBF 2023
Økt sjølforsyning gjennom høyere norskandel i mat og fôr	Få våre løsninger inn i regjeringas sjølforsyningsplan -mer og bedre grovfôr, mer proteinvekster og økt proteininnhold i gras og fôrkorn. - forskning/utviklings og innovasjonsmidler til sortsutvikling, nye fôrråvarer og ny teknologi	NPP

	- Følge opp Forum for norsk grønt og Matkornpartnerskapet, med fokus på marked og prisuttak.	
	Få nasjonale kostråd som fremmer forbruk av sunn og bærekraftig norsk mat. Sørge for en bred og vitenskapelig fundert vurdering ut fra norske forhold hvis bærekraft skal integreres i de nye norske kostholdsrådene.	Bærekraft-strategi
Styrke importvernet	Sikre at prosenttoll innføres på sentrale varer fra 1.1.2024. Videre trykk for løsninger for alle aktuelle varer. Forhindre konsesjoner på landbruk i evt. nye forhandlinger om handelsavtaler og i WTO	NPP
Styrke bondens posisjon i verdikjeden for mat.	Følge opp Stortingets vedtak for å bedre konkurransen i dagligvarehandelen med spesielt fokus på distribusjon, vertikal integrasjon, EMV, merking, åpenhet og at rabatter skal følge varen helt fram til forbruker.	NPP
	Krav om opprinnelsesmerking, og økt bevissthet rundt opprinnelse i storhusholdningsmarkedet.	NPP
	PU må prioriteres til formåla om utjamning mellom anvendelser og geografi - ikke andre formål	NPP
Øke volum og verdi på landbruksbasert tjenesteyting	Delta i utforming av nasjonal strategi for Inn på tunet (IPT) og ivareta tilknytningen mellom IPT og det aktive landbruket. Bidra til økt verdiskaping også gjennom energiproduksjon, reiseliv og lokalmat.	NPP, JBA

1.2. Areal – landbruket skal bruke hele landet

Arealbruk og et landbruk over hele landet er avhengig av et størst mulig marked for norske landbruksvarer, samtidig må verktøyene for geografisk fordeling av produksjonen vedlikeholdes. Vi jobber for rammebetingelser som gir framtidstro og utvikling hos små og mellomstore bruk over hele landet. For å ivareta et landbruk over hele landet må politikken tilpasses landet for å sikre bruk av jord- og beiteressursene, variasjon av bruksstruktur og geografisk produksjonsfordeling. Beite på inn- og utmark er en stor andel av arealressursene for husdyrproduksjonen i Norge, men utfordres i mange områder av rovdyr og alternativ arealbruk som hyttebygging, friluftsliv og naturvern.

Mål	Prioriterte tiltak i perioden	Kilde
Sikre landbruk over hele landet og en variert bruksstruktur.	Gjennomgang av kvoteordningen gjennomført og nye tiltak for å øke andelen eid kvote ble vedtatt i jordbruksoppgjøret 2023. Følge opp kvotearbeidet, fastsette forskrift	Styresak kvoteleie, JBA
	Gjennomgang av nasjonale føringer for IBU med sikte på målretting og forenkling	JBF 2023

	Fagsamling for fylka om IBU/investeringsstrategier og arbeidet i regionale partnerskap.	JBF 2023
	Rapportene om kartgrunnlag og soner i tilskuddsforvaltningen tas inn som faglig grunnlag til arbeidet med NPP.	Årsmøtevedtak 2022
	Sikre at Nord-Norge satsinga gir konkrete resultat for bonden og produksjonen i landsdelen gjennom oppfølging av områdetiltaket og JBA.	NPP
Rovviltpolitikken og – forvaltningen må sikre beiting og bærekraftig utnyttelse av inn- og utmarka, både utenfor og innenfor rovdyrsonene. Som et minimum må Stortingets rovviltforlik følges opp av forvaltningen.	Redusere jervebestanden ned til stortingets bestandsmål. Øke kompetansen og motivere jegere med vederlag for felling. Statens naturoppsyn må ha som oppdrag å felle jerv i lisensjakta.	NPP
	Nytt terreng i rovdyrpolitikken, nå når jussen er avklart i HR; skolere tillitsvalgte for å forsvare beitenæringa mot politisk arbeid for å øke antall rovdyr og å gi rovdyprene sterkere rettsvern.	
	Bestandsestimater må kvalitetssikres slik at de stemmer over ens med den faktiske størrelsen til rovdyrbestandene.	NPP
	Arbeide for å redusere bestandsmålet for gaupe i Troms og Finnmark med begrunnelse i at ynglinger av gaupe i denne regionen forutsetter predasjon av sau og tamrein.	NPP
	Intensivere arbeidet for at Klima- og miljødepartementet må arbeide for full erstatning etter rovdyrangrep.	NPP
Eiendomsregelverket må styrkes for å sikre lokalt eierskap og bruk av arealressursene.	Landbruks- og matdepartementet gjennomgår nå konsesjonsloven og jordloven. Vi påvirker for bl.a. å få bedre priskontroll og hindre at aksjeselskaper får konsesjon på erverv av landbrukseiendommer. Målet er å styrke den sjøleierende bonden og familiejordbruket.	NPP
Jordvernet må styrkes.	Bedre lovmessig vern av matjord, jf. vårt lovforslag og innføring av krav om nydyrking ved nedbygging.	NPP
Utvikle utmarka som ressursgrunnlag og sikre grunneiers rettigheter ved tiltak initiert av andre	Sikre beiteretten i utmarka opp mot annen infrastruktur eller virksomhet, m.a. ved mer bruk av lokale beitebruksplaner.	NPP
	Sikre grunneiers rettigheter ved næringsvirksomhet i utmark, herunder ved utbygging av sol-, vind- og vannkraft.	NPP

1.3. Et bærekraftig landbruk

Bærekraft er et nøkkelbegrep for det næringspolitiske programmet, og det er konkretisert gjennom Norges Bondelags bærekraftstrategi. Der er norsk matproduksjons bidrag til FN's

bærekraftsmål definert, både sosialt, økonomisk og miljømessig, og det er satt en retning for hvordan norsk matproduksjon skal bli mer bærekraftig fram mot 2030. Arbeidet med stortingsmelding dyrevelferd er forlenget til 2024, og blir et svært viktig arbeidsområde det kommende året.

Mål	Prioritert tiltak i perioden	Kilde
Styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap	Løfte landbrukets rolle i beredskapssammenheng som sikkerhet for næringsvirksomhet, bosetting over hele landet og trygg og nok mat. Den løpende matproduksjonen må legges til grunn for beredskapsarbeidet. Avgi høringsuttalelse til Totalberedskapskommisjonen.	NPP
Gode sosiale forhold og likestilling i landbruket.	Arbeidsgruppe etter JBF: Velferd Utredning om landbruksvikarordningen. Tilgang og kompetanse.	JBF 2023
Miljømessig bærekraftig forvaltning som tar hensyn til miljø, kulturlandskap og biologisk mangfold.	Jobbe for at landbruk og matproduksjon ivaretas ved tiltak for vannmiljø og reduksjon av utslipp, for eksempel gjennom Oslofjordplanen, og sikre kostnadsdekning for bonden.	JBF 2022
	Beredskap for ny gjødselvereforskrift. Arbeide for at LMDs revisjon bygger på faglig, oppdatert grunnlag.	
	Plan med helhetlig tilnærming til nitrogenkretsløpet	JBF 2023
Tilpasninger i landbruket for å håndtere et endra klima	Mer oppmerksomhet og økt satsing på konkrete tiltak som sortsutvikling, hydrotekniske tiltak og å sikre matjorda	
	Arbeide for at tiltak og ordninger for kompensasjon og avlastning ved produksjonssvikt og avlingstap blir bedre og mer målretta.	
Innfri klimaavtalen og gjennomføre klimaplanen.	Sikre insentiv for dem som tar i bruk klimakalkulatoren og -rådgiving for å redusere utslipp fra egen gård, slik at vi når måltallene for bruk av klimakalkulator. Støtte fylkeslaga i forankring av klimaarbeidet gjennom deres tilbud til og aktivitet i lokallaga.	NPP, Klimaplan
	Forberede og revidere klimaplan med bakgrunn i nytt faglig kunnskapsgrunnlag.	Klimaplan
	Arbeidsgruppe etter JBF: klima i husdyrtilskuddet Innfri klimaavtalen	JBF 2023
Plantehelse, dyrehelse og dyrevelferd	Fullføre og koordinere arbeidet med innspill til dyrevelferdsmelding, slik at konsekvenser og praktiske hensyn synliggjøres.	NPP
	Fullføre arbeidet med utvikling og innføring av dyrevelferdsprogram for sau	NPP
	Gjennomføre kunnskapsbygging og intern høring av NOU om revisjon av genteknologilovgivningen, og arbeide for en fortsatt felles holdning til genteknologi i landbruket. Arbeidet koordineres av Norsk Landbrukssamvirke.	NPP

2. Sterkere organisasjon

Medlemsundersøkelsen 2023 viser en nedgang i medlemstilfredsheten. Medlemstallet er i nedgang på syvende året. Dette er en utvikling vi må snu. Det sprer seg en oppfatning av at grasrota ikke blir hørt i medlemsdemokratiet i Bondelaget. Det er redusert forståelse for de demokratiske prosessene i Bondelaget, og færre medlemmer bruker medlemsdemokratiet aktivt for å fremme sine meninger. Å jobbe målrettet for å sikre at alle bønder og andre som er opptatte av norsk mat er medlemmer i Norges Bondelag, og at medlemmene er fornøyde med organisasjonen, er den viktigste arbeidsoppgaven for hele organisasjonen i kommende arbeidsåret.

Velfungerende lokallag er helt avgjørende for at Norges Bondelag skal fungere optimalt på alle nivå. Prosjektet «Vi bygger Bondelaget» videreføres og er viktig for å utvikle organisasjonen for å treffe de unge, nye bøndene/medlemmene og ha aktive lokallag i hele landet.

Styret har vedtak om å jobbe for fagbrev i landbruksutdanninga. Norges Bondelag har satt en rekke forutsetninger for innføringen, blant annet at voksenopplæringstilbudet må sikres, og at innføring av fagbrev gjennomføres på en slik måte at vi ivaretar naturbruksskolene og deres kompetansemiljø. Saken ligger fortsatt til behandling i forvaltningen, men det antas å bli bevegelse i saken i løpet av året, først i form av en høring og så politisk behandling i Kunnskapsdepartementet. Det er en prioritert arbeidsoppgave for Norges Bondelag å sikre at vi får et utdanningsløp tilpasset det varierte behovet i næringa, noe som vil innebære både politisk påvirkningsarbeid, samarbeid med naturbruksskoler og andre relevante aktører, samt tilrettelegging av informasjon og diskusjon i relevante fora internt.

Arbeidet med helse, miljø og sikkerhet er et prioritert arbeidsområde i Norges Bondelag. Å sikre bondens helse, redusere ulykker og gjøre gården til et sikkert sted å bo og arbeide er vesentlig. Ny HMS-strategi for Bondelaget er vedtatt av styret.

Mål	Tiltak	Kilde
Styrke medlemsorganisasjonen	Opplæring av tillitsvalgte på alle nivåer prioriteres	OU-prosess
	Tettere kontakt mellom styret, fylkeslag og lokallag for å styrke kommunikasjonen mellom ledelse og medlemmer	
	Aktive lokallagsmidler brukes i større grad for å motivere lokallaga til aktivitet	Årsmøtevedtak
	Stimulere lokal- og fylkeslaga som arena for faglige diskusjoner	
	Kontingentsystemet gjennomgås og forslag til endringer legges fram for årsmøtet 2024	Årsmøtevedtak
Flere medlemmer gjennom «Tørre å spørre»	Organisasjonsgraden øker fra 55 til 56%	Styrevedtak om vervemål for 2023
	Alle nye bønder skal bli kontaktet av sitt lokallag	
	Profesjonelle ververe verver 150 nye bruksmedlemmer	
	Deltakelse på Agrisjå og Dyrsku'n, for å synliggjøre NB	

	og rekruttere 150 nye medlemmer	
Økt medlemstilfredshet	Responstiden skal ikke overskride 1 minutt. (Antall medlemshenvendelser pr telefon i 2022 var 4008. Responstid var i snitt: 0,22 minutt.)	Responsanalyse
	Responstiden på e-post skal ikke overskride 24 timer. (Antall innkommende e-poster i 2022 var 4810. Gjennomsnittlig responstid var 1,59 minutter.)	Responsanalyse
	Resultatene fra medlemsundersøkelsen 2023 legges til grunn for tiltak i hele organisasjonen. Rapport for tiltak legges fram i desember. Økt fokus på enkeltmedlemmet. Medlemsundersøkelsen har vært gjennomført årlig. Andelen som er tilfreds eller svært tilfreds med medlemskapet var 69 % i 2023, 71% i 2022, 78% i 2021 og 84% i 2019. I 2024 gjennomføres det ikke medlemsundersøkelse, da det heller skal jobbes med å resultatene fra medlemsundersøkelsen fra 2023.	Medlemsundersøkelsen
Overgang til fagbrev i landbruket må ivareta næringas behov for kompetanse/utdanning	Norges Bondelag tar en aktiv rolle for å påvirke: - utforming av innholdet i ny læreplan - etablering av opplæringskontor og systemer for opplæring og kvalitetssikring av lærebedrifter - økonomiske forhold for lærlingebedriftene - videreføring av voksenagronomen - dialog med naturbruksskolene styrkes	Styrevedtak
	Evaluerings av voksenagronomen	JBF 2023
Gården skal være en sikker arbeidsplass og et trygt sted å bo.	Jobbe for å etablere et eget prosjekt "Trygg bonde" med øvrige samarbeidspartnere i landbruket.	JBF2023

	Støtte initiativ for å organisere kollegastøtte for bønder i krisesituasjoner	Styrebehandling juni 2023
--	---	---------------------------

3. Økt forståelse for landbruket

I det kommende arbeidsåret vil kommunikasjonsarbeidet være rettet mot å bidra til oppmerksomhet og resultater i landbrukspolitikken, særlig for at opptrappingsplanen og nytt tallgrunnlag skal bli en realitet. Det siste året har det vært jobbet med temaer som beredskap, kjedemakt og matvarepriser og disse temaene har fått økt aktualitet hittil i 2023. Det blir viktig å opprettholde og ikke minst styrke næringas posisjon innenfor beredskap, matsikkerhet, bærekraft og sjølforsyning og øke støtten til våre mål og hovedkrav slik vi opplevde det i jordbruksforhandlingene 2023.

I dette arbeidsåret kommer en ny melding om dyrevelferd, som blir en viktig sak for næringa.

I det siste arbeidsåret ble det vedtatt en ny kommunikasjonsstrategi, for å øke samlet kommunikasjonsstrykk i hele organisasjonen, og denne vil bli iverksatt kommende arbeidsår.

3.1. Kommunikasjon

Kommunikasjonsarbeidet skal både støtte opp om næringspolitiske prioriteringer for å bidra til å nå målene i næringspolitisk program, og bidra sjøstendig til oppmerksomhet og synlighet om aktuelle og viktige saker for Bondelaget. Ei aktiv og langsiktig alliansebygging overfor andre grupper og aktører i samfunnet er en sentral del av kommunikasjonsarbeidet

Jobben er en integrert del av oppgaven med å øke forståelsen for og innsikten i landbruket, og måten maten blir produsert på. Aktuelle saksområdene er inkludert i tabellen nedenfor, som også omfatter virkemidler som aktivt mediearbeid og samarbeid med aktuelle alliansepartnere. Vi skal styrke alliansebyggingen og et politisk arbeid for å få gjennomslag for våre standpunkt.

Mål	Prioriterte tiltak i perioden	Kilde
Rulle ut kommunikasjonsstrategien i organisasjonen	Ha digitale/fysiske kurs i strategisk og praktisk bruk av kommunikasjon (sosiale medier, medietrening og bruk av medier) for lokallag og fylkene.	Styrevedtak
Støtte næringspolitisk prioritering av målet om nytt inntektsmål og opptrappingsplan	Bidra til nytt inntektsmål og økte inntektsmuligheter gjennom å: - Løfte fram Bondelagets inntektskrav - Synliggjøre behovet for opptrappingsplanen - Generelt få fram verdien av landbruket/hva landbruket bidrar med	Årsmøtevedtak NPP
Støtte sentrale næringspolitiske prioriteringer for å få gjennomslag for mål om norskandel, sjølforsyning og marked	Øke norsk sjølforsyning gjennom: - å vise fram konkrete tiltak for økt sjølforsyning - å synliggjøre landbrukets viktighet for beredskap og matsikkerhet - en tydelig stemme i debatten om nye kostholdsråd - å få fram tiltak for økt konkurranse i dagligvaremarkedet	NPP Marked, verdiskaping og økonomiske vilkår

	-bidra til styrket importvern fra 1.1.2024	
Støtte næringspolitiske tiltak for å nå målet om ytterligere bedre dyrevelferd	-Koordinere arbeidet med politisk kontakt og kommunikasjon i næringa ifm. melding om dyrevelferd -Synliggjøre dyrevelferdsprogram som viktig grep fra næringa og andre tiltak	NPP
Gi forbruker, politikere og samfunn større forståelse for og innsikt i landbruksproduksjon gjennom åpenhet, kunnskapsformidling og tilstedeværelse i debatter.	Kommunisere ærlig og åpent om bærekraften i norsk landbruk, med særlig vekt på hvordan dyra har det og måten maten blir produsert.	NPP Samfunnsoppdrag
	Ha et aktivt mediarbeid for redaksjonell synlighet, få saker på dagsorden og definere aktuelle saker i debatten.	
	Måltrettet og koordinert arbeid for å ha felles budskap og tiltak med aktuelle alliansepartnere.	
	Gi innspill i aktuelle politiske prosesser og ha en bred politisk jobbing mot partiene. Koordinere det politiske arbeidet i organisasjonen.	
	Videreutvikle konseptene og øke oppslutningen om LandbruksPODDEN, live-sendinger, Bonde-TV og Åpen Gård.	

4. Hverdags-Bondelaget leverer

Hva vil prege arbeidet direkte mot medlemmene framover?

- Møte et stigende behov blant medlemmene for veiledning, bistand og støtte, i en tid med stadig større fokus på landbrukets driftsmetoder og konkurranse om arealene.
- Fortsette å utvikle og selge fysiske og digitale kurs til tilbydere av tjenester rettet mot landbruket, med særlig vekt på regnskapskontor og økonomirådgivere
- Digitale seminarer for kunnskapsbygging blant tillitsvalgte og medlemmer

Norges Bondelags har en svært viktig oppgave i å bistå medlemmer når de møter utfordringer i hverdagen knyttet til lovverk, forvaltning eller andre små og store hindringer for den enkeltes næringsutøvelse. Dette er viktig for å sikre medlemstilfredsheten. Med utgangspunkt i konkrete henvendelser bistår vi medlemmene både i enkeltsaker og gjennom oppfølging av regelverksutvikling. Vi har også en viktig pådriverrolle for å synliggjøre og få endret forhold som kan medvirke til å vanskeliggjøre eller umuliggjøre aktiv landbruksdrift for grupper av medlemmer eller enkeltmedlemmer.

Mål	Prioriterte tiltak i perioden	Kilde
Gi god landbruksfaglig og juridisk veiledning til medlemmer og samarbeidspartnere i landbruket	Ved telefonhenvendelser skal det ringes tilbake samme eller neste virkedag.	
	Ved skriftlige henvendelser skal det så langt mulig gis en tilbakemelding innen 1 – 2 uker.	

	Veilede og gi info om hvor videre kunnskap kan innhentes	
Arbeide for bedre vilkår for landbruksnæringen.	Arbeide for endring av regelverk når dette slår særlig uheldig ut for medlemmene.	
	Oppdatere gjeldende og utvikle nye standardavtaler, når dette er nødvendig.	
	Beredskap for krisesituasjoner hos våre medlemmer, både enkeltbønder og større grupper av medlemmer, fra personlige til mer omfattende kriser, herunder tørke og smittsomme dyresykdommer. Beredskapen omfatter direkte og indirekte støtte til medlemmene, fra informasjon og bistand til regelverksarbeid, praktisering og rammevilkår.	
	Erstatninger etter offentlige pålegg knyttet til dyrehelse: Følge opp jordbruksavtalens initiativ om å gi erstatning for bortfall av tilskudd ved vedtak fra Mattilsynet om sanering av husdyrbesetninger	JBF 2023
Kurse samarbeidsparter og medlemmer for å styrke og oppdatere kompetansen til bønder og støttefunksjoner.	Gjennomføre skattekurs og øvrige faste, årlige kurs, for å oppdatere og bygge kunnskap hos regnskapsførere og andre rådgivere for bonden. Disse kursene er hovedinntekten til RJS.	
	Utvikle og gjennomføre spesialiserte fysiske kurs, nettkurs og webinarer for bondens rådgivere, for å bidra til dybdekunnskap innen særlig aktuelle temaer. Disse kursene bidrar også til økt inntjening til RJS.	
	Utvikle og gjennomføre spesialiserte kurs for medlemmer, som etterspør dette, til en relativt lav kostnad	
	Gjennomføre seminarer på Teams med særlig relevante juridiske spørsmål, som gratis medlemservice.	